

студія, оглядова стаття, рецензія та ін.), що свідчить про його подальше захоплення журналістською діяльністю [5, с. 408]. До того ж, публіцистичні спроби Уласа Самчука осмислення історичного, духовного, морального аспектів життя українців стали основою його романів, повістей та оповідань.

Список використаних джерел

1. Жив'юк А. Улас Самчук міг би бути хорошим політиком. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/1367/164/48207/>
2. Радчик В. В. Публіцистика Уласа Самчука в контексті українського державотворення. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1333>
3. Самчук У. За мужню дійсність. *Волинь*. 1941. 1 вересня. С. 1.
4. Степанюк Л. Часопис «Волинь»: джерела, постаті. URL: <https://libr.rv.ua/sections/items/146?module=virt#gsc.tab=0>
5. Хороб С. Жанрові особливості журналістської публіцистики Уласа Самчука. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. 2017. № 4 (40). 2018. 3 (47). С. 402-410.

Федько Ольга,
викладачка кафедри філології та перекладу,
Український державний університет
науки та технологій (м. Дніпро)

БАРОКОВА ПРОЗА XVII СТ. У ПРАЦІ БОГДАНА ЛЕПКОГО «НАШЕ ПИСЬМЕНСТВО»

Українська барокова проза все активніше стає сьогодні об'єктом публікацій та дослідження у науковому дискурсі. Це тритомне видання творів Інокентія Гізеля (Лариса Довгань, 2005) «Треносу» Мелетія Смотрицького (Ростислав Радишевський, «Літосу» Петра Могили (Ростислав Радишевський, 2018). Це наукові дослідження Ростислава Радишевського, Наталії Поплавської,

Руслана Ткачука, Ольги Новик, Олени Матушек та інших, які відкривають шляхи до реінтерпретації цього важливого сегменту українського письменства.

Варто зауважити, що наукове дослідження української барокової прози, окреслення її стильових особливостей, але без означення «барокова», започатковане у працях харківського дослідника Миколи Сумцова, який у 80-х роках XIX ст., працюючи над створенням систематизованої історії української літератури XVII ст., опублікував монографії про Лазаря Барановича, Іоанікія Галятовського, Інокентія Гізеля, що є яскравими представниками тогочасної української прози.

Мета дослідження – з'ясування специфіки трактування української барокової прози XVII ст. у праці Богдана Лепкого «Наше письменство. Короткий огляд української літератури від найдавніших до теперішніх часів» (Краків, 1941, 135 с.).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Богдан Лепкий свої медієвістичні дослідження розпочав у праці «Начерк історії української літератури», перший том якої з'явився в 1909 році, другий – 1912 рік у м. Коломия, коли активно велися дискусії навколо питання про значення культурної спадщини Київської Русі. У праці дослідник звернувся до проблеми засвоєння візантійського та європейського досвіду в українському письменстві, а також неабияку роль відвів систематизації жанрів, які були засвоєні з перекладних книг і взаємодіяли з усною народною словесністю. Історію українського письменства у цій праці доведено до кінця XVI ст.

Студії української барокової прози Богдан Лепкий продовжив у праці «Наше письменство. Короткий огляд української літератури від найдавніших до теперішніх часів», що вперше опублікована у Кракові 1941 року [1]. Праця складалася із 15 розділів, п'ять із яких приурочено дослідженню давнього письменства (*Початки української літератури, Слово про Ігорів похід, Галицько-Волинська література, Нові подихи в літературі, Література козацької доби*). У ній дослідник продовжив декларувати своє прагнення довести національну самодостатність як давнього українського письменства,

так і нової української літератури (розділи «Відродження української літератури», «Шевченко та його доба», «Письменство Західної України», «Пошевченкова доба», «Іван Франко й галицька література», «Жінки-письменниці», «Український театр», «Поезія довоєнної доби», «Література воєнна і повоєнна», «Історія літератури й літературна критика»).

За основу періодизації давнього письменства Богдан Лепкий обрав історичний підхід та певну закономірність, яка виявляється у стилістиці творів. Услід за Дмитром Чижевським (праця «Український літературний барок», перший том якої також з'явився у 1941 році), він намагався окреслити своє бачення барокового стилю, наголошуючи, що «світла доба українського барока» утвердилася в період гетьманування Івана Мазепи і відносить його до «козацької доби», яка, за його переконанням, розпочинається від «унії з Римом (1596)»: «Козацький період, такий бурхливий і кривавий, все ж таки відновив традицію колишньої державної незалежності, слово «козак» стало синонімом лицаря» [1, с. 38].

Визначними представниками, які внесли вагому лепту в українську барокову прозу XVII ст., він називав полемістів Івана Вишенського, Юрія Рогатинця, Мелетія Смотрицького, Іпатія Потія, Веніаміна Рутського та проповідників Іоанікія Галятовського, Лазаря Барановича. Іпатія Потія вважав «рушійним духом унії, аристократ у змісті, а в формі такий, як коли йому треба. Часто забирає слово (лишив 17 праць) і воює сильними аргументами, однаково сильний у теології, як і в публіцистиці, пише темпераментно, наче б у руці мав не перо і не владний жезл, а шаблю» [1, с. 40]. До визначних барокових творів у праці «Наше письменство» віднесено твір Юрія Рогатинця «Пересторога», названий релігійно-політичним памфлетом, «написаний барвисто й поетично, майже чистою, народною мовою». У «Треносі» Мелетія Смотрицького Богдан Лепкий помітив «літературний твір, що хапав за серце, зворушував, грав на нервах» [1, с. 42].

Цікавими щодо жанрової специфіки та використання художнього досвіду попередників є для Богдана Лепкого «Житія Святих» Дмитра Тупталенка

(Димитрія Туптала), збірник проповідей «Ключ розуміння» Іоанікія Галятовського. А Антонія Радивиловського назвав «знаменитим проповідником-символістом», який «особливу увагу присвятив у своїх проповідях українським святам і, хоч сам аристократ, розвивав демократичні й чоловіколюбні погляди, проповідував рівність людей, гармонію між словом і ділом, ставав в обороні жінок і картав визиск, лихву й несправедливість суддів» [1, с. 44].

У XVII ст. з'являється і нова модифікація жанру літописів, що був властивий українському письменству ще з часів князювання Ярослава Мудрого, – історично-мемуарна проза. Її поява започаткована так званими місцевими (крайовими) літописами, а жанровими формами стали хроніки, козацькі реєстри, щоденники та козацькі літописи, в яких узагальнювався історичний шлях українського народу від Київської Русі до початку XVIII ст. На відміну від літописних пам'яток попередніх епох, у бароковій літописній прозі залучаються нові документальні джерела (урядові та монастирські архіви, друковані та рукописні зарубіжні хроніки, козацькі реєстри), посилюється і критичне ставлення до цих джерел, а літописна форма викладу активно замінюється розгорнутою літописною розповіддю, в якій домінував науковий підхід авторів до трактування ключових для української історії подій. Вони дозволяли собі вже суб'єктивно їх тлумачити. Простежуємо аналітичний підхід до предмета художнього осмислення, метою якого є створення переконливої літературної моделі тієї чи іншої події. Наприклад, популярними концептами стала модель християнізації Київської Русі.

Цим пам'яткам відведено вагоме місце у праці Богдана Лепкого. Він вважав, що саме у них «героїчна козацька доба знайшла свій живий відгук». До найважливіших, які зберегли дух минувшини, автор відніс Густинський літопис, «Хроніку» Феодосія Софоновича, «Синопис», літописи Самовидця, Граб'янки, Величка і «Історію Русів». Правда, більше уваги приділяв їх авторам. Наприклад, автор літопису Самовидця, за його переконанням, «стає по боці городових козаків. Знає тайни внутрішньої та заграничної політики,

тверезо дивиться на наші історичні події, але це не ослабляє його любови до рідного краю та народу» [1, с. 44]. А «Історія Русів», як вважав письменник, мала «найбільший вплив на життя української інтелігенції», твір є «патріотичним», «самостійницьким, ворожим до найманців» [1, с. 46].

Висновки. Отже, на основі аналізу праці Богдана Лепкого «Наше письменство» варто зауважити, що у XVII ст. Україна переживала значні зміни в культурно-політичному та церковно-релігійному житті, які визначили її подальший історичний розвиток. Вагоме значення у цьому поступі мала барокова проза, своєрідний інструмент формування національних основ письменства. Вона наповнюється новим змістом, набуває нових функцій та досягає культурної рівносильності із західноєвропейською. Її барокова специфіка стає важливим тогочасним літературним явищем. Наукові студії Богдана Лепкого дозволяють potwierдити її специфічні особливості. Такі судження Богдана Лепкого про українські прозові твори XVII ст. дали підстави для певних авторських висновків. Він переконаний, що завдяки їм українське письменство збагатилося непересічними творами, завдяки яким виробився певний стиль, «появився дотеп та іронія».

Список використаних джерел

1. Лепкий Б. Наше письменство. Короткий огляд української літератури від найдавніших до теперішніх часів. Краків, 1941, 135 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/20886/file.pdf>